

Marta Więckiewicz-Archacka

Wprowadzenie

Media – Kultura – Komunikacja Społeczna 12/1, 5-7

2016

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Wprowadzenie

Introduction

W dyskusjach badaczy poszukujących właściwego języka opisu dynamicznie zmieniającej się rzeczywistości coraz częściej pojawia się pojęcie „nowa humanistyka”. Staje się ono zarówno tematem wielu konferencji naukowych, jak i debat medialnych. Koncepcje związane z wymienionym wyżej terminem stanowią odpowiedź na wyzwania badawcze dotyczące między innymi cyfryzacji tekstów kultury, konwergencji mediów czy też interaktywności przekazów. Jednym ze skutków rozwoju nowych technologii jest pojawienie się potrzeby interdyscyplinarności i otwarcia humanistów na możliwość współpracy z przedstawicielami innych dziedzin naukowych, w tym nauk ścisłych, a przykładem świadczącym o znaczeniu tej kooperacji staje się chociażby humanistyka cyfrowa. Jednocześnie przemiany, o których mowa, przyczyniają się do upotocznienia, eseizacji i metaforyzacji języka nauki. Zmiany stały się tak widoczne, że stanowisko w ich sprawie zajęła Rada Języka Polskiego. Członkowie RJP dostrzegli wpływ globalizacji czy urynkowania nauki na styl językowy prac naukowych.

Autorzy artykułów opublikowanych w bieżącym numerze kwartalnika naukowego „Media – Kultura – Komunikacja Społeczna” również poszukują nowych praktyk badawczych i własnych sposobów opisu rzeczywistości. Zgromadzone tu teksty dotyczą problematyki medioznawczej i kulturoznawczej, co znalazło odzwierciedlenie w układzie treści numeru. W części poświęconej zagadnieniom medioznawczym prezentujemy szkice na temat radia, Internetu i prasy. Pierwszoplanową rolę odgrywają w tych artykułach kwestie metodologiczne. Natomiast w drugiej części, nazwanej „Szkice kulturoznawcze”, dominują prace podkreślające rolę miasta jako przestrzeni kulturotwórczej, stanowiącej inspirację dla artystów i będącej polem ich działania. W artykułach, które złożyły się na numer oddawany w ręce szanownych Czytelników, odnaleźć można zarówno analizy zjawisk nośnych medialnie, jak i problemów niszowych (które okazują się mieć naturę bardziej uniwersalną, niż mogłoby się wydawać).

Numer otwiera artykuł *Jak opisywać słuchowisko radiowe? Od refleksji międzywojennej do najnowszych ujęć badawczych* autorstwa Janusza Łastowieckiego. Badacz, który publikował już na naszych łamach, konsekwentnie zgłębia problem specyfiki form audialnych. Tym razem skupił się na kwestii opisu słuchowiska radiowego, dając przegląd stanowisk teoretyków od dwudziestolecia międzywojennego aż po prace najnowsze. Autor dokonał przeglądu, który z pewnością posłuży wielu badaczom radia konstruującym teoretyczne podłoże własnych studiów. Łastowiecki zwraca uwagę na interesującą kwestię korelacji pomiędzy specyficznym przedmiotem analiz (trudno uchwytna istota radia) a eseistyczną formą prac badawczych (posługiwanie się metaforyzacją, niekiedy wręcz językiem poetyckim). Okazuje się, że niestandardowe metody opisu nie są jedynie domeną nowej humanistyki. Stanowiły część praktyk badawczych już w dwudziestolecu międzywojennym. Poruszony przez autora problem trudności związanych ze znalezieniem odpowiedniego języka opisu form audialnych ma ogólniejszą naturę

i dotyczy również nowych mediów – mediów obfitujących w formy efemeryczne, wymykające się precyzyjnym klasyfikacjom czy hierarchizacjom.

Znaczenie metodologii akcentuje również Katarzyna Brzoza, autorka artykułu *Gender w internetowych memach obrazkowych na wybranych polskich przykładach*. Już sam tytuł tekstu wskazuje, że autorce przyszło się zmagać z materią w dwójnasób zawilą. Po pierwsze, problemów może nastroczać termin „gender”, który jest różnorodnie rozumiany, a jego definicje są przesycone wartościującymi sformułowaniami związanymi z kontekstami społeczno-politycznymi, w których pojęcie to się pojawia. Po drugie, K. Brzoza analizuje zjawisko memów internetowych, które stanowią trudny przedmiot badań między innymi ze względu na heterogeniczny charakter – skutkuje on koniecznością skonstruowania metodologii uwzględniającej aspekty werbalne i wizualne. Memy są obecnie istotnymi nośnikami treści na tematy poruszane na pierwszych stronach gazet. Jak wynika z pracy Brzozy, memy dotyczące gender niosą ze sobą negatywny ładunek emocjonalny i stanowią część debaty światopoglądowej nie tylko na temat płci społeczno-kulturowej, ale także feminizmu czy Kościoła katolickiego.

Kolejną pozycję stanowi artykuł Kingi Przybysz *In vitro, aborcja, eutanazja – zagadnienia bioetyczne w dyskursie „Gościa Niedzielnego”*. Autorka zwraca uwagę na szczególną pozycję, jaką badany przez nią periodyk zajmuje na polskim rynku mediów, i próbuje odpowiedzieć na pytanie, w jaki sposób wymienione w tytule artykułu problemy prezentowane są na jego łamach. Badaczka posługuje się krytyczną analizą dyskursu, akcentując związaną z tą metodą kwestię władzy, która może być postrzegana jako narzucanie wizji rzeczywistości czy hierarchii wartości. Przybysz podkreśla, że publikacje „Gościa Niedzielnego” na temat aborcji czy *in vitro* były skorelowane z wydarzeniami na sali sejmowej, a dziennikarze ukazywali omawiane kwestie z perspektywy nauki Kościoła katolickiego. Dylematy bioetyczne, jak pisze autorka, powracają w debatach medialnych, dlatego interesujące jest, na ile publikacje dziennikarskie przyczyniają się do wyjaśnienia kontrowersyjnych problemów, a na ile pogłębiają społeczną niepewność czy wręcz dezorientację.

Część zawierającą szkice kulturoznawcze rozpoczyna tekst *Budapeszt jako miejsce nieustannego spotykania się kultur* autorstwa Grzegorza Bubaka. Autor, przybliżając problem wielokulturowości stolicy Węgier, odwołuje się do jej zawilej historii. Materiałem źródłowym służącym pokazaniu Budapesztu jako miejsca przenikania się kultur badacz uczynił filmy, w których to miasto jest czymś więcej niż tylko tłem. Bubak zwraca uwagę na fakt, że w czasie konfliktów politycznych różnorodność, która zazwyczaj wzbogaca i inspiruje, staje się podłożem rodzenia się waśni lub jest wręcz elementem manipulacji służącym wywoływaniu sporów. Natomiast w czasie pokoju i w dobie otwartych granic wielokulturowość miasta łączy się z problemem tymczasowości, niezakorzenia i ciągłego poszukiwania własnego miejsca. Bubak pisze o Budapeszcie, ale problemy, które porusza, dotyczą nie tylko tego miasta. Kwestia imigracji i poszukiwania lepszego życia, temat integracji i zachowywania odrębności kulturowej, stereotypy i uprzedzenia, poczucie zagrożenia – to zagadnienia omawiane codziennie w programach publicystycznych w wielu krajach świata.

Również Anna Wyrwik tematem swoich badań uczyniła miasto. W artykule *Manhattan jako przestrzeń działania Beat Generation* przedstawiła amerykański fenomen z lat czterdziestych i pięćdziesiątych XX wieku – kulturę beatników. Badaczka analizuje to zagadnienie, wyraźnie wiążąc je z charakterem Manhattanu, który bohema nowojorska wybrała na swoją siedzibę. Autorka, wyjaśniając specyfikę kultury beatników, odwołuje się do terminologii stworzonej przez Pierre'a Bourdieu, a mianowicie pisze, że artyści buntowali się przeciwko tak zwanemu polu ekonomii, a opowiadali się za polem produkcji kulturowej. Oznacza to, że beatnicy zwracali się przeciwko konsumpcjonizmowi i kulturze mieszczańskiej, a uwagę skupiali na działalności artystycznej. Czytelnicy znajdą w artykule A. Wyrwik interesujące informacje na temat praktyk twórczych beatników, na przykład o *spontaneous bop prosody*, co oznacza styl pisanie w rytmie jazzu. Zarówno artykuł Bubaka, jak i szkic Wyrwik wpisują się w nurt badań nad kulturotwórczą rolą miasta. Badacze ukazują miasto jako przestrzeń, w której w wyniku przenikania się różnorodnych procesów historycznych, a także zjawisk społecznych i kulturowych powstaje specyficzny klimat sprzyjający twórczości artystycznej.

Omawianą część numeru zamyka artykuł Bernadetty Darskiej *Od potwora do wymarzonego kochanka. O zmieniającym się kulturowym wizerunku wampira*. Autorka kreśli historię kulturowej obecności wampira – od Brama Stokera aż do Stephenie Meyer, a więc od Draculi, budzącego strach i odrazę, do wampira Edwarda, wywołującego zachwyt i pożądanie. Badaczka, budując obraz popkulturowego zjawiska, odwołuje się między innymi do pojęcia seryjności narracyjnej, która sprawia, że odbiorcy powieści o wampirach mają poczucie bezpieczeństwa, ponieważ na końcu musi się pojawić szczęśliwe zakończenie, a losy ulubionych bohaterów będą kontynuowane w kolejnych częściach cyklu. Ponadto B. Darska porusza charakterystyczny dla współczesnej popkultury problem banalizacji tego, co wcześniej budziło strach. Co więcej, okazuje się, że postacie, które były symbolami śmierci i zniszczenia, obecnie uosabiają radość życia. Temat obecności postaci wampira w popkulturze jest dziś bardzo nośny. Zagadnienie to staje się nie tylko tematem konferencji naukowych, ale też bywa częścią programów dydaktycznych. Z pewnością artykuł autorstwa Darskiej będzie stanowił interesującą lekturę dla wszystkich, którzy chcieliby zrozumieć, dlaczego postać wampira nie tylko zagościła w popkulturze, ale i tę przestrzeń zdominowała.

W dziale „Recenzje i sprawozdania” publikujemy dwa teksty autorstwa Rafała Leśniczaka. Pierwszy to recenzja książki Stanisława Michalczyka *Jednostka i społeczeństwo w świecie mediów. Klasyczne i współczesne idee w teoriach średniego zasięgu*, a drugi – sprawozdanie z konferencji „Participation and Sharing: Managing Church Communication in a Digital Environment”, która odbyła się w Rzymie pod koniec kwietnia 2016 roku.

W imieniu Redakcji zapraszam do zapoznania się z bieżącym numerem kwartalnika naukowego „Media – Kultura – Komunikacja Społeczna”, a także do lektury numerów archiwalnych, dostępnych na naszej stronie internetowej (<http://www.uwm.edu.pl/mkks>).

Marta Więckiewicz-Archacka